

HERSEGADE 12

Erindringer fra min opvækst i Hersegade 12
i årene 1949 – 1963 fortalt af Britta Nielsen

* * *

Jeg var barn i 1950'erne, og det var dengang, vi lyttede til hørespil, børnetime og giro 413 i radioen. Vi spillede spil, lærte at strikke og sad rundt om spisebordet om aftenen med puslespil, påklædningsdukker, H.C. Andersens eventyr, Puk-bøger og med dagens avis. Der var også sokker, der skulle stoppes, eller slidte skjorteflipper som skulle vendes, så skjorten kunne bruges lidt endnu.

Alt imens kakkelovnen varmede stuen op.

Det var dengang børn legede på fortorve, i baggårde og stræder. Vi sjippede, hinkede, hoppede over mellemrum imellem fliserne, løb på rulleskøjter, spillede bold, trillede med små glas- eller lerkugler, samlede på glansbilleder, Richs-billeder, hønsringe og legede far, mor og børn.

Det er omkring 65 år siden, og udviklingen siden da har været voldsom – bare tænk på indretningen af køkkenet.

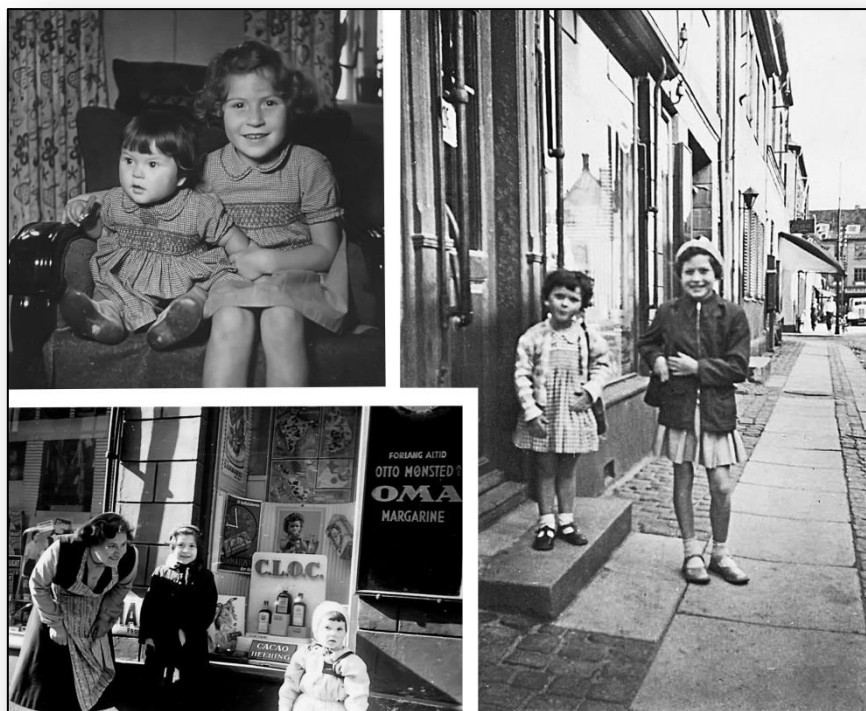
I dag er det ganske almindeligt, at et køkken er ret stort med siddepladser til både samtaler og til spisning, og antallet af elektriske apparater er overvældende: elkomfur, køleskab, fryser, opvaske-maskine, røremaskine, elkedel, kaffemaskine, og på bordet ligger der sikkert en mobiltelefon og en bærbar computer, og ikke sjældent er der en lille fladskærm på væggen, så man kan følge med i hvad der sker i hele verden.

I 1950'erne var det noget ganske andet – ja de fleste af de elektriske maskiner var slet ikke opfundet endnu, og hvis de var, så fandtes de ikke i de små hjem.

Hos os blev der lavet mad og syltet og henkogt i et lille bitte køkken, bestående af to gasblus og en lille gasovn. Når den travle husmoder satte sig ned, var det ofte for at reparere tøj, strikke bluser eller bukser til børnene, ofte af optrevlet garn som kunne genbruges til ny strik. Lagner blev klippet op, så det slidte midterstykke blev brugt til klude, og resten brugt til børnesengetøj. Intet gik til spilde, og en husmoder spildte ikke sin tid.

* * *

Jeg er født i 1949 og opvokset i Hersegade 12 i Roskilde, hvor jeg boede sammen med mine forældre og min søster Kirsten, som er 4 år ældre end jeg. Vi boede der til omkring 1963, hvor vi flyttede til Lindevej 6 Roskilde.

Der var trygge kår i Hersegade – her med storesøster Kirsten i hhv. 1951, 1952 og 1953. På billedet fra 1952 står vi foran forretningen sammen med vores mor

Min oldefar, Conrad Christian Andersen (1834-1906), boede i Skomagergade 5-7.

Der havde han sit smedeværksted. Min farfar, Frederik Christian Andersen (1882-1964), overtog værkstedet i Skomagergade i 1906, da han netop selv var blevet uddannet smed. Min far og hans ældste søster – Margrethe - blev født der. Senere købte min farfar en ejendom i Allehelgensgade 24, hvor han fik værksted, og hvor min far fik endnu en søster: Annelise.

I 1942 købte min farfar ejendommen i Hersegade 12, hvor min far, Hans Conrad Christian Andersen (1908-1985) så drev en købmandsforretning. Vi boede i lejligheden over forretningen. Min far var uddannet kommis, og min mor, Tove Andersen f. Arnholm 1917-2008, var kontoruddannet. Min mor kom fra København.

Min farfar Frederik Christian Andersen, som købte ejendommen med tilhørende købmandsforretning i 1942. Han boede ikke selv i ejendommen, men overlod den til min far og vores familie.

Forretningen var af den slags, som vi kender fra Lützhøfts forretning i Ringstedgade (nu museum). Kaffen blev malet, når den skulle bruges. Mel, sukker m.m. blev opbevaret i skuffer og vejjet af, når det skulle sælges til en kunde. Ofte købte kunden kun lige den mængde, der skulle bruges til en kage eller et brød.

Sildetønden stod i et baglokalet, ligesom der også var et baglokale til øl- og sodavandskasser.

Pinocchio-kuglerne kostede én øre og salmiakstængerne 10 øre.

Min far solgte også Pernille- og Senator chokolade og chokoladefrøer, som blev opbevaret i et lille glasskab. Man købte måske for 10 øre pinocchikugler. Der var sjældent noget der blev solgt i store mængder.

Bolsjerne stod i store dåser, og blev solgt i løs vægt i et kræmmerhus.

Jeg tror, at det var det udvalg, der var af søde sager så vidt min hukommelse rækker.

Ellers var butikken fyldt med alt, hvad der skulle bruges i en almindelig husholdning - dog ikke kødvarer.

Min far hed som nævnt Hans Conrad Christian Andersen, og på skiltet over forretningen stod "H.C. Andersen."

Før min far fik forretning, var der en anden købmand på stedet. Hans navn var H.P. Christensen.

Min far var en forsigtig mand og var ikke nogen sælgertype. Han var venligheden selv, og når folk ville købe på "klods", sagde han ikke nej. Min mor kørte så ud med regninger engang imellem, og så kom der lidt penge i kassen igen.

Men det var hårdt at drive en købmandsforretning, og selv om vi ikke direkte manglede noget, var pengene små.

I takt med at der kom supermarkeder til byen, blev det vanskeligere for ham og for mange andre små købmænd.

Ejendommen bestod af et forhus og et baghus. Mellem disse to ejendomme var der en lille gård med toppede brosten, og gik man rundt om baghuset var der bagved yderligere et lille område, som var jord uden belægning, og her lå der en række skure, og der hørte et skur til hver lejlighed.

Vi havde dog fået 2 skure, så vi måtte gerne bruge det ene som legeskur. Det var en yndet legeplads for os og alle børnene i nabolaget.

Ved baghuset var der nedgang til en fælles vaskekælder med gruekedel. Der var også kælderrum til de forskellige lejligheder, og et kælderrum til koks til kakkellovnen. Det var et mørkt og skummelt sted.

Vaskekælderen blev brugt på skift af lejerne. En gang om måneden havde alle storvask. Der blev trukket tørresnore i gården mellem forhuset og baghuset, så vasketøjet kunne komme ud og hænge. Hvis vejret ikke var godt, eller tøjet ikke blev tørt, var der et loftrum i forhuset. Der skulle man kravle op ad en stige, løfte en lem i loftet, og der kunne man så hænge tøjet.

Mor - Tove Andersen - hænger vasketøj op mellem for- og baghus i Hersegade 12.

Det var almindeligt, at vi gik på badeanstalten i Læderstræde en gang om ugen!

Når det var vaskedag i kælderen, var det også badedag.

I den forbindelse blev der kogt en masse vand i gruekedlen, og så fik vi bad i zinkbaljer.

Der var røg og damp i kælderen hele dagen, og efter det varme bad måtte vi så over baggården og op i lejligheden. Det kunne selvfølgelig være lidt koldt om vinteren, men så var det dejligt varmt at sidde foran kakkelovnen.

Min mor tog sig selvfølgelig af rengøringen, og der skulle bl.a. vaskes trappeopgang, baglokaler og et lille toilet ved trappeopgangen.

Det var ikke ualmindeligt, at andre også brugte dette toilet. Det var ikke altid så lækkert.

Min mor holdt også vores lejlighed, og to gang om året blev der gjort hovedrent.

Så blev der trukket tørresnore i den forreste gård, og alle tæpper blev båret ned og hængt på snorene. De blev banket grundigt med en gammel tæppebanker, inden de igen blev båret op og vendt om, så den lyseste side var opad. Under tæpperne var der bredt aviser ud, og de skulle skiftets ud, når der blev gjort hovedrent. Der blev skuret og skrubbet overalt.

Dette arbejde blev altid gjort op til påske eller i et par af de første fridage. Om efteråret blev det så gjort igen, og tæpperne fik nu den mørke side opad. Gardinerne blev også skiftet. Lyse gardiner om sommeren og mørkere om vinteren.

Vores lejlighed var meget lille. En stue – et soveværelse – et meget lille køkken med to gasblus og et meget lille toilet med en håndvask.

Vi sov i mine forældres soveværelse, og om vinteren kunne der være tyk is på ruderne indvendig. Så var det var koldt at stå ud af sengen om morgenen.

Hvis vi var så heldige at kakkellovnen havde "brændt over", kunne der hurtigt blive lunt i stuen igen. Men ellers måtte der tændes op på ny, og så var det koldt et godt stykke tid.

På et tidspunkt blev der indkøbt et isskab til at holde maden kold og frisk. Man lagde en stor isblok i en zinkkasse, og når isen var tøet, måtte vi over og købe en ny. Det fyldte godt i det lille køkken.

Senere, i 50erne, blev der mulighed for, at vores lejlighed kunne blive slået sammen med den ved siden af. Der havde boet en familie ved navn Rasmussen, som havde 2 børn. Vi fik på den måde en lille spisestue, og et værelse, som min søster og jeg delte. Og det gjorde vi indtil ejendommen blev solgt i 1962.

Og da var vi begge store.

Ved Kirstens konfirmation i 1960

I lejligheden over os, som også var meget lille, boede på skift nogle familier med børn. I en årrække boede Yvonne Sølling Hansen der sammen med sin lillebror og forældrene. Vi var lige gamle og legede meget sammen.

I baghuset var der 3 lejligheder.

I den nederste boede Yvones mormor, Fru Mortensen, sammen med sin mand og deres søn Jørgen.

Oven over boede familien Hansen. Et hyggelig og rart ægtepar.

Jeg kan ikke huske, hvem der boede på den øverste etage. Der var til disse 3 lejligheder kun ét toilet, som var meget lille og lå nederst lige ved indgangen.

Der var altid legekammerater nok i Hersegade.

De fleste af dem jeg kendte boede i andre baggårde. Vi gik i skole på Allehelgensgade skole de fleste af os. Dog gik min søster Kirsten på Absalon Skole.

Der var altid nogle forældre hjemme et eller andet sted, men hos os var det sikkert, for min far var jo i forretningen, og i mange år var min mor der også.

Var der undtagelsesvis ingen at lege med, kunne man altid sidde i baglokalet og male, lege eller snakke med bydrengen, som kom om eftermiddagen for at bringe varer ud.

En yndet legeplads, var også "Bankens Gård" som vi kaldte den. Det var en meget stor gård med god mulighed for boldspil, løbehjul, rulleskøjter og mange andre lege som krævede lidt plads.

Man kom ind i den fra Hersegade, og flere forretninger havde "bagsiden" ind mod gården. Således bl.a. "Palmehuset" og "Rio blomster".

Fra Algade var det bl.a. "Klosterbageren" og Roskilde Bank. Deraf navnet "Bankens Gård"

Dagen begyndte tidligt for min far. Han åbnede butikken kl. 7 om morgenen, og var i gang til kl. 17.30. Fredag til kl. 20 og lørdag til kl. 14.

Der var nok ikke mange kunder kl. 7, men der var arbejde der skulle gøres. Han fejede altid fortov, og det halve af vejbanen for det skulle man, sagde han. Det havde man pligt til. Budcyklerne, en "Long John" og en anden cykel blev pumpet, og tomme ølkasser blev slæbt om i baggården, hvor de på et tidspunkt blev afhentet og skiftet ud med fyldte kasser. Der skulle sættes varer på hylderne, og skuffer med mel blev tjekket for at være helt sikker på, at der ikke var smådyr.

Far ses her i døren til forretningen engang sidst i 1940'erne

I baglokalet spiste mine forældre også deres frokost, som min mor smurte oppe i køkkenet.

Mange i nabolaget handlede hos min far, og en del kom også ind bare for at slå en sludder af engang imellem. Jeg tror næsten, at vi kendte nogen i hver eneste ejendom og hver en baggård. Vi vidste også, hvem der for det meste altid kom søndag formiddag og bankede på døren og bad om at handle på kredit, selv om det var min fars eneste fridag,

Søndag var ellers den dag, hvor vi fik søndagstøj på – kridtede gummiskoene med kridt på en tandbørste – og gik tur i byen eller Folkeparken. Vi kunne også pakke badetøj og madkurv og cykle til Boserup skov eller Vigen.

Far og mor i Boserup Skov - et billede fra 1959 – og selvfølgelig havde man sit pæne tøj og slips på !

Om vinteren kælkede vi i Folkeparken, og da vi blev lidt større, løb vi på skøjter på søerne dernede. I mange år var det de "gamle" skøjter, som blev spændt på vores sko. Og som tit faldt af!

Tirsdag aften var vi tit i Byparken til koncert og anden underholdning. Sådan en aften var dejlig, og måske fik vi en is.

* * *

Der kom kunder i forretningen, som var det, vi dengang kaldte for "spritte". Det var ikke helt ualmindeligt, at de benyttede baggården til at drikke i.

Vi legede jo næsten altid i de to baggårde med alle vores kammerater, og vi var faktisk ikke bange for "spritte". Det var venlige mennesker, men min far ville helst ikke have, at de var der. Først og fremmest af hensyn til os børn. Han bad dem venligt om at forlade gården.

Om aftenen før sengetid lukkede min far den store port ud mod gaden.

Hvis vi var på besøg hos nogen, og kom lidt sent hjem, blev porten så først lukket på det tidspunkt.

Så kunne der sagtens ligge en "spritte" eller to i den lille trappegang. Det var ikke rart, og selvom de sov, og i øvrigt var uskadelige, måtte de ikke være der. Min far hjalp ham/dem på benene, snakkede med dem og hjalp dem ud.

* * *

Ved siden af min fars forretning, lå "Pelshytten" i nr. 14, og bagved lå cylinderservice. Hvis vi kravlede op på plankeværket i den bagerste gård, kunne vi se ind til dem, når de gik og arbejdede.

Af andre forretninger i Hersegade på det tidspunkt husker jeg en læderforretning, som lå på hjørnet af Hersegade/ Læderstræde ned mod Algade. Også blomster- og grøntsagsbutikken "Palmehuset" lå i den ende af Hersegade. Der var endnu en blomsterforretning: "Rio Blomster".

Et lille skomagerværksted lå imellem de to forretninger.

Lilli Nissens forretning, hvor man kunne få masket sine strømper op - hvis de løb - og lavet andre reparationer, lå på modsatte side af gaden. Min mor fik også lavet plissèer, når hun ville sy plissèrede nederdele. På samme side lå en cykelsmed.

Roskilde Dagblad lå også dengang på hjørnet af Grønnegade og Hersegade, og der fordrev vi engang imellem tiden med at kikke ind af vinduerne. Derfra kunne man se de færdige aviser komme rullende frem på et bånd, og så stod der en person og samlede dem sammen i store bundter.

Personen skulle være hurtig til at samle dem, for båndet blev ved med at køre, og hvis han/hun ikke var hurtig nok, røg næste portion på gulvet, og det var det vi ventede på skulle ske.

På det andet hjørne lå et ismejeri.

Helt oppe på hjørnet ved Jernbanegade lå Maskinfabrikken. Min far var, omend langt ude, i familie med dem der ejede den, og vi så hinanden jævnligt ved forskellige lejligheder.

* * *

Mine forældre havde forretningen til 8/12-62. Min far startede derefter på kontoret på Risø d. 15.1 1963.

Mine forældre i 1964 – efter at de havde sagt farvel til købmandsforretningen

Det bevaringsværdige glasloft i ejendommen Hersegade 12 – Roskilde (foto Stig Nielsen)

Efter at far og mor solgte købmandsforretningen, har der siden været en forretning med malerier og senere igen flere restauranter og meget er lavet om, men det gamle glasloft er bevaret. Det stammer formentlig helt tilbage fra købmand Christensens butik og det kan ikke udelukkes at det er endnu ældre.

Det er noget ganske særligt, og heldigvis har de skiftende ejere været enige om at bevare det, så vi kan heldigvis stadig nyde det flotte og lidt specielle loft i glas og messing.

April 2016

Britta Nielsen